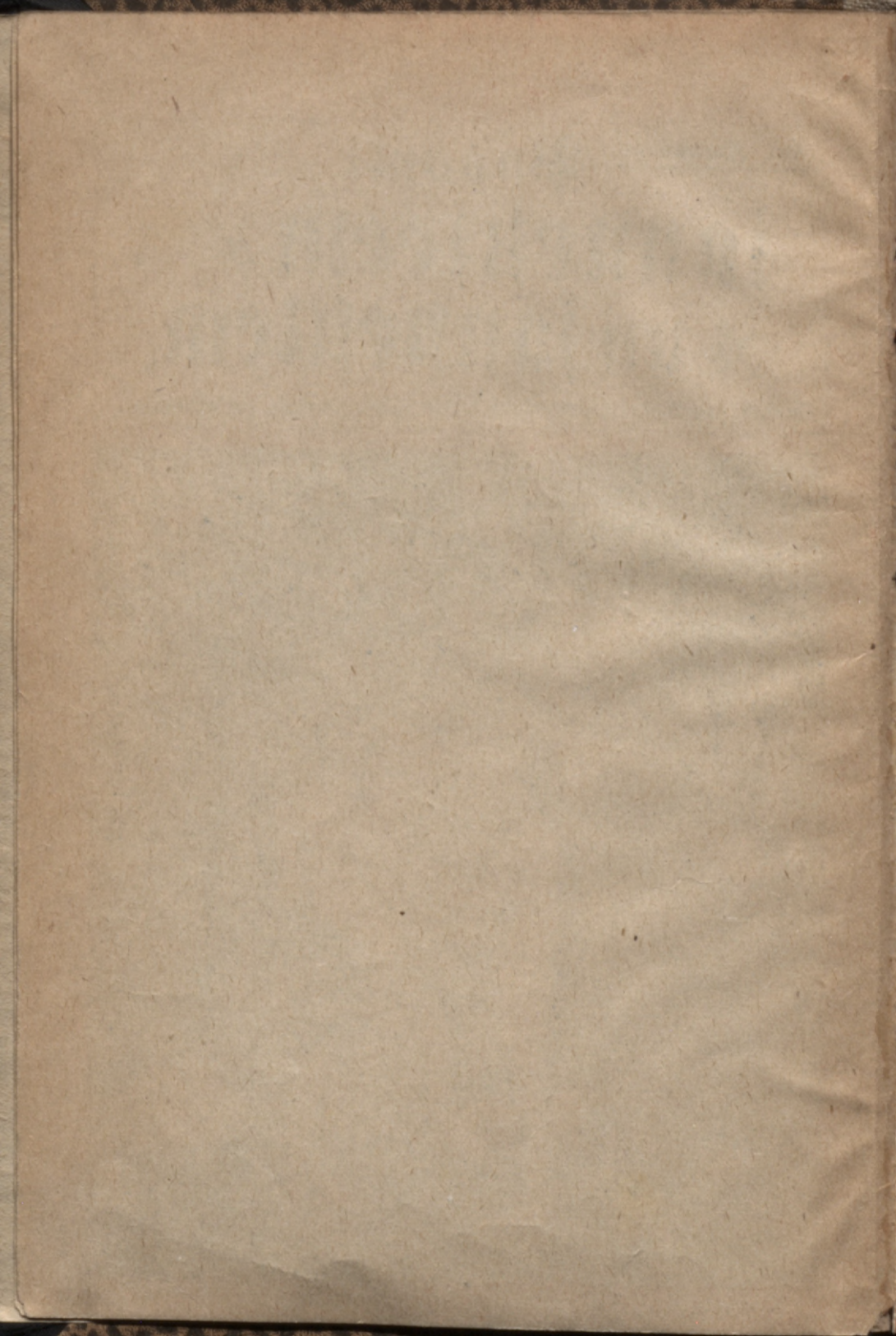

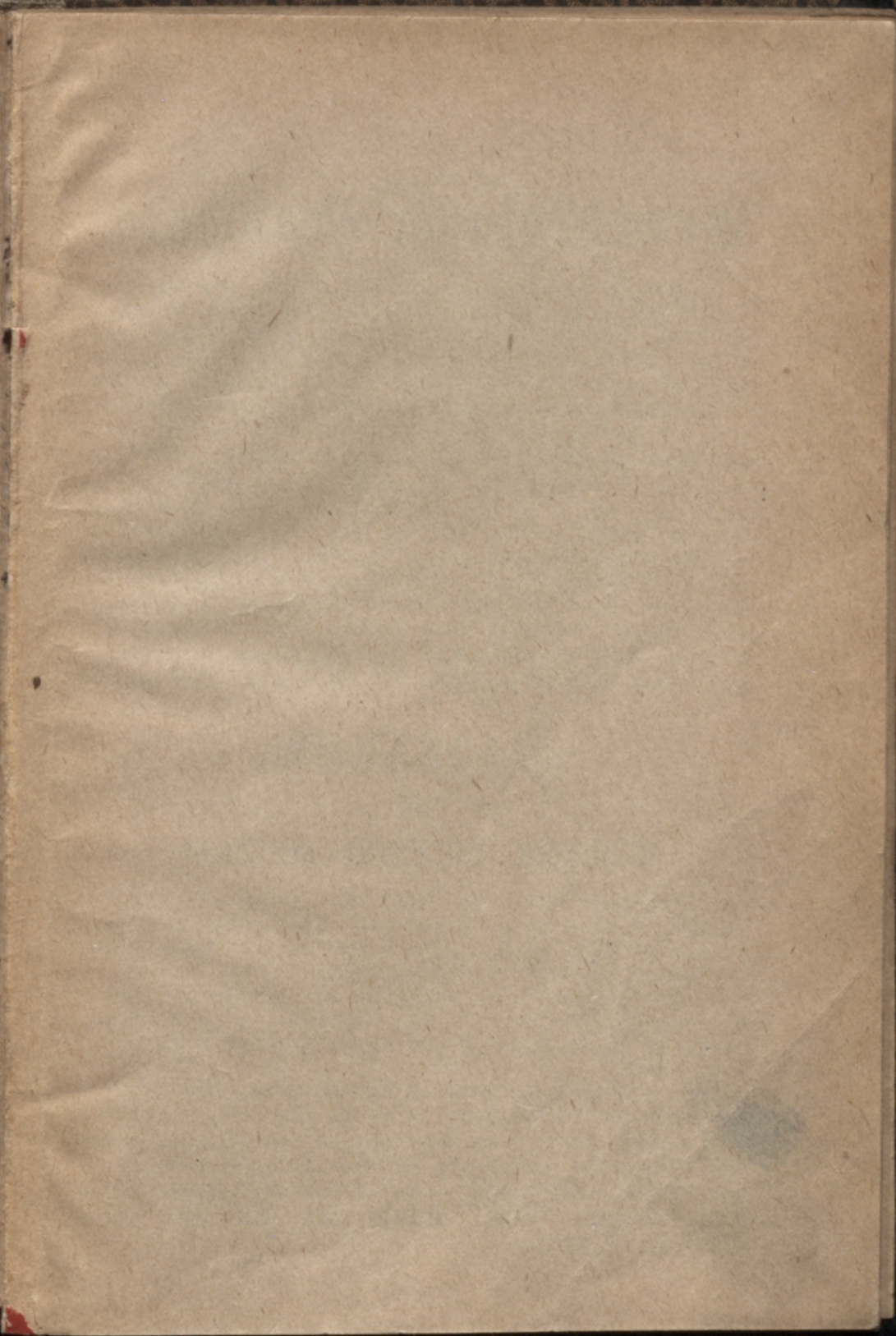
Dr. Ivanova. **Badomi**
jaunekteem
 un jauneklem,

Rošaš grahmata wišem luri mihle šatwu weselibu un tikumibu.

Ugahdajis J. Pilsons Rigā, Bezā Rumymuisčas eelā 25.a.

Gewehrojama grahmata.

„Weselâ meesâ mahjo wesels gars“, ſchi leelâ patees fiba atſihhta jau firmâ ſenatnê. Tapeh3 ari ſenâs tautas, peemehram Sen-Greeki, ſaſneedſa retu pilnibu harmoniſkâ meesâs un gara ſopejâ attihſtibâ. Muſſu deenâs deemſchehl wiſai dauds teef grehtots pret ſcho wezo, ſen atſihhto pateesibu. Zilweti, ſewiſchki plaſchafas aprindas, nepeegreeſch peenahzigu wehribu zilweta meesâs pareiſai attihſtibai un zaur io ari grehko pret zilweta garu. Sewiſchki muſſu ſeeweetem— **jaunawam** un **mahtem** japeegreeſch leela wehriba weſelibas kopschanas ſinaſchânu eeguhſchânai, jo **winu** rokâs atrodas muſſu tautas nahkotne. Ja winas pratis pareiſi kopt ſawu weſelibu, tad tâs wares ari radit freetnus, weſeligus pehz-nahzejus, ſtiprus meefigi un garigi. Deemſchehl, wajadſigo ſinaſchânu truhfuma dehl beeſchi ween pret to teef nepeedodami grehtots, ſam, protams, ir wiſai kaunas ſekas. Apmeklet ſkolâs un tur eeguhſt preeſch tam wajadſigâs ſinaſchânas, kat.am naw eeſpehjas. Bet tomehr ſchis ſinaſchânas **naw nepeecetamas** — tâs dod freetnas grahmataſ. Un weena no ſchahdâm grahmatam ir E. R. Scheperdas ſaraſtita

Saunawam

un

mahtem preeſch meitam,

kura ſneedſ wiſai ſwarigas ſinas par ſeeweetes meesâs buhwi un weſelibas kopschânu. Teſts grahmata wiſzaur papildinats ar atteezigeem ſihmejumeem, kapeh3 katram, pat neſpezialiſtânu weegli un ſtaidri ſaprotams.

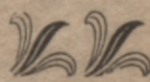

Grahmata ſaraſtita no ſeeweetes un winâ apſtatiti wiſi ſwarigakee jautajumi, kaſ jâjin katrai ſeeweetei, lai ta kâ peenahkaſ wârenu iſpildit ſawu leelo un augſto uſdewumu, ka hds tai no dabas uſliſts.

Ja grahmata wiſai freetna un atraduſi leelu peekriſchânu, to peerahda jau taſ apſtahklis, ka ta ihſâ laikâ iſnahkuſi **otrâ drukâ**. Jai ta katram buhtu peejama, tad winas zena nolikia pehz eeſpehjas ſema — tilai 40 kap. — Dabujama ta wiſâs freetnâkâs grahmatu pahrdotawâs, pa paſtu iſſuhhta pret 43 kap. paſtmarkam **Aug. Laſzis, Riga, Awotu eela Nr. 16^a, jaunajâ Romanowa baſarâ.**

IX. C.

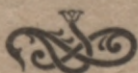
L $\frac{61}{770}$

Dr. Ivanova.

**Badomi
janekleem
 un janeklem,**

jeb

Nokas grahmata wiseem furi
mihle sawu weselibu un tikumbu.

10 768
opelt.

Rigā 1914 g.

Apgahdajis J. Pilsons Rigā Bezā Numpmuischas eelā 25-a.

613.88

Parb. 60 ✓

L. V. B.
№ _____ In. 104. 223 1953

0309057604

Drufats „Leetavas“ tipografijā, Rīgā.

Breeschwards.

Stahjotees pee schàs grahmatinas isdoschanas autoru wadija weens noluhks: pehz eespehjas aispilbit robu, kas latweeschu literaturà jau sen bij fajusts. Mums ir gan dauds un daschadi isdewumi par „Dsimumu kopdsihwi“, par „Seeweeschu taupischanu“ un par „Grubtneezibas nowehrschannu“, ir „Padomi, kà is-turetees laulibas dsihwè“ un t. t., un t. t. Wisi minetee isdewumi, ar zil labeem noluhkeem tee ari nebuhtu klajà laisti, pa leelakai dakai pehz sawa satura, un isteiksmes weida nesafneeds ihsta mehrka, pehz kura katram, kam ruhj kauschu labklahjiba un weseliba, buhtu jagenschas. Dauds no teem ir teeschi pawedinataji un eerosinataji us dsimuma kaislibam un waj teem jaunefkeem, un jaunawam, kureem tee nahf rokàsl.

Wiru dsimuma schlihtiba — schi dahrgatà pehrle, kas katram un katrai buhtu jafargà un jaglabà, kà saws azu raugs. zaur schahdu literaturu teel moraliski noseedfigà fahrtà apdraudeta.

Tapehz bij nepeezeeschami wajadfigs dot pretswaru scheem fahrdinajumeem un mehginat aidarit tautai azis, lai ta reds, kury wiinu nowed daschadi fairinoschi pawedinajumi, kà ari wiinu paschu neapwalditàs dsimuma teeksmes un eegribas.

Tikai weselà meesà mahjo wesels gars, sata weza romeeschu paruna un kamehr wezee romeeschi turejàs pee schàs dewises, tikmehr tee ari sehla un plauka. Bet kad iswirtiba un kaislibas nehma pahrswaru, tad warenà walsts fahrufa. Lai neaismirstam to, un lai neaismirstam, ka ifkatra sinamas tautas un fabeedribas lozella penahkumus ir nemittigi ruhpetees par to, lai iswirtiba neeweestos un ja ta jau parahdijufes lai wira tiftu eerobeschota un nedabutu isplatitees.

Dsimuma instinkts zilwekeem ir dots wiinu zilts paschustureschanas nolukà nn, skatotees no scha weedofla, dsimuma kopdsihwe naw apfarojama un noleedsama. Bet pate daba prasa, ka tai janoteek sinamàs mehrenibas un nepeezeeschamas wajadstibas, robeschàs.

Tapehz mehš nedrifstam dsimuma satiksmi iswerst par weenfahrschu rotatu, par bandu un ispreezas lihdselki un — daschadu lipigu un bihtamu slimibu perelki.

Dsimuma kopdsihwei ir janoteek weenigi laulibà waj lai ta buhtu ziwil jeb basnizas un ari tad tikai ar jinamu mehrenibu. Tas ir sinatniski neapgahschami peeradits.

Tapehz noft ar katru ahr laulibas dsimuma satikimil Noft ar to, lai ta notiftu pirms laulibas, waj laulibas laital!

It ihpajchi wiseem jaunelleem un jaunawam to wjadsetu e:wehrot. lahbas behdigas setas war buht tiklab fijiškā, kā morališkā sinā pahragrai un wispahrigi ahrlaulibas dšimuma šatilšmei. Tapat wezaku peenahšums buhtu darit šawus behrnus pee laifa usmaniguš uš wineem draudošchām breešmam, ja tee nepratis apwaldit šawas kaištibas un eegribas.

Šchāi grahmatinā tee atradiš dašchu labu dorigu aišrahdi-jumu, padomu un pamahzibu.

Mehš nezalam gaiša plis un nelolojam zeribas, ka it katrs kas to lasis, tuhliť ari sekos wezai, bet muhscham jaunai mahzibai par — dšimuma šchēištibas nepeezeēschamibu. Bet mehš buhtu laimigi, ja it par desmiteem weens tai tuhliť sekotu, un ja katrs, kas to lasijis sahtu pahrdomat, waj teescham tā naw pa reisi un wai tā nepeenahšas darit.

Autors.

Riga, junija mehn. 1914 g.

1. Ahrlaulibas dšimuma šatiksmeš faiti gais eespaidš uš meesu un dwehšeli.

Daudsi jauni taudis wehl šchobaltdeen domā, ka dšimuma instinkta jeb neapsinīgās eegribas apmeerināšchana ir nepezeeschama wajadsiba Tapehž, ja tee aiš šchahdeem waj tahdeem eemesleem wehl newar, waj newehlas eedotees laulibā, wini pa leelakai dakai greesčas pee prostituetām, t. i. pee šeeweetem, kuras par naudu atdodas wihreescheem. Šchahdu šeeweešchu deemšchehl wišās malās, bet it ihpašchi leelpilšehtās deemšchehl ir leels daudšums. Behž wahžu waldbibas štatistiškām šinam Berliņē ween prostituetes ir wairat kā 50,000, bet wišā Wahžijā ir ne masat kā zeturdala miljona tahdu šeeweešchu, kuras amatweidigi pahrdod šawu meesu. Daudsi jaunekli išbanda pee šchām šeeweetem pirmos mihleštibas preekus, ja, neapganidami pateejo mihleštibu, mehš waram ar šcheem wahrdeem apšihmet weenas waj otras nelaimigas un pehrkomas šeeweetes ihšos apšampeenuš; kuruš weenā un tai pašchā nasti nereši išeeto wairaki wihreeschi. Leelaka daka no šchām prostituetam tomehr nav nekās zits, kā lihšchinejās šabeeđrištās eefahrtas noschehlojami upuri, truhtums, ruhpeš par deenišcho mašiti, pawešchana ar wilinošcheem apsolijumeem un pašchu nejehdšiba ir eegrubdušchas šchās nelaimīgās šeeweetes netiškibas apšampeenos, no kureem tās gandrihš nekad wairs neatšwabinas.

Sabeeđriba, kura zeech un peclairišch šchahdas netiškibas pašahwešchānu; tomehr nowehrschas ar nžinaschānu no šchām pašudušchām awim, lai gau kairam ihštam un pateešigam žilwezes draugam wajadsetu apkarot pašchu netiškibu, kā reebigu šabeeđrišku augoni un reiše ar to noschehlot krituščās šeeweetes.

Eedomajatees tikai, žil doudšas no tām ir krituščas un gaħjuščas bojā tikai tapehž, ka winas bij štaistas, jo nabadšibai štaistums ir — nahweklis.

„Ari es biju štaista un ta bij mana nelaimē“ suhdšas Greetina „Haušā“. Šeeweetes, kurasdšihwo pahrtizibā un drošchibā, jawas gimenes apšardšibā, dabu ruhpiģu, aišgaħdigu audšinaschānu un labu iģlihtibu, nefa nesiņ par kahrđinajumeem, kuri ik uš šota ušgluħn nabaga neaišjargatām jaunawam iš šabeeđribas apāšchejeem šlahneem no išwirtibas un netiškas weeglpahrtibas pušes. Šchās laimīgās tomehr ar reebumu nowehrschas, kad Sudermana luga „Gods“ redš prostitueto wišā winas netiškā teešchamibā, waj ari Apasijas „Šaudetās teešibās“ Lai mu šawā krituščas šeeweetes bešgaligā ijmišumā.

Tapeh3 war tikai peekrist Dr. Ziemānā, tad tas jāvā pasīstamajā usaižinājumā zihnitees pret netiklibu īssauzās: „Kritušchus sirgus un zitus kustus juhs pazeleet, tahtās semēs no udens pluhdeem, waj semēs trihzeem zeetuschos juhs nuschelojeet, waj tad teeschām jums naw lih3jeetibas pret tām krituschām buhtnem, kuru tehweem, mahtem, mahsām un brasheem ir godigs wahrds un nahkotte? Kas gan tas ir par wihreeti, kursch, labi apsinadamees sawas rihzibas behdigās jefas, newar apwaldit sawas kai3libas? No otras puses, katrs ahrfts, kas eete3z ahrlalibas dšimuma fatikimi, lidara negodigu grehku!“

„Kas turpreti atteezās u3 wihreescheem, tad fatiksme ar prostituetām seeweetem atstahj dšilu un kaitigu eespaidu u3 wihu wihu wehlatu dšihwi, kas sajutams ari wihu gimenei. Itkatrā jaunā wihreeti, kursch, pahrwardams dabisko reebumu, tahds fazelas katrā labi audsinatā zilwekā, buhs stahjees fatiksme ar perkamu seeweeti, weenalga, lai ta stahwetu sem tikumibas polizijas usraudzibas waj ari peederetu pee daudj leelakā skaita slepeno prostitueto, kuras peekopj sawu „amatu“ weefnizās, restoranos, u3 eelam un. t. t., „neisbehgami atspog“lofees semako, paklihbuscho aprindu eespaids. Wina bal3s paliks rupjata, wina garšcha prastaka, wina raksturs saudēs daudj ko no sawām zeentibas un apsinibas juhtam; wina eeraschas pašam nemanot saudēs sawu daitumu un tihribu. Mododamees poslepeni, pret sawu wezaku un godigas sabeedribas gribu, sawam senajam teekschmem un fahribam, winsch reiš ar to saudē pašchawaldischanos. Bet kad pehdejās zilwekam truhft, tad winsch saudē mehrenibu un spehjas pretotees launumam wisās leetās un weetās, tāpat ari winsch saudē garigos spehkus un spehjas, kuri wajabsiqi weena waj otra leelaka un eewehrojamate drba īspildischanai.

Daschs warbuh3 eebildis, ka tas naw tai3niba un peesauls pat pee wahrdeem tahdas personas, kuras, nestatotees u3 wihu netikumigo dšihwes weidu, ir eeguwuschās, plaščhu pasīstamibu ar sawu raschenibu un saweem eewehrojameem darbeem.

U3 to jaabild, ka schās personas droščhi ween buhtu pasrahbajuschus daudj wairak un wehl daudj eewehrojamatūs darbūs, ja buhtu weduschās fahrtigu dšihwi. Drcahrt, ir eewehrots, ka wisi tahdi toti apdahwinati, bet netikumigi laudis nomir3 pahrat agri, lai fahneegtu sawa talanta pilnigu atihstibu. Sai atzeramees tikai Mirabo, Gambetu, Makartu u. z. Wispah rigi wisi tee, kuri sawā jaunībā ir weduschhi weeglpahrtigu, netikumigu dšihwi, wehlat peeauguschos gados ir weegli pasīstami zaur sawu gurdenibu, nerwoštati, nepastawibu un rakstura truhkumu.

No otras puſes, leelakā dala nelcimigo laulibu peh3 ahr-
ſtu un zitu leerprateju domam ir wiſra jaunibas grehku teeshās
ſekas. Teiſſim gluſchi atklahti ir loti daudz apbrihnojami neap-
ſinigu wiſru! Zit beeſchi gadas, ka jauna leewa peh3 eedofchianās
laulibā apkamp3 ſawu wiſru, zeredama atraft winā augſtaku
buhtni, bet, ak waſ! Otrā rihā ta pamoktas blokus ku-
ſtonim. Šchāi jautojumā muhs tomehr ne tikdaud3 intereſē tifu-
miſkā puſe, kā — netiklības ſiſtikās ſekas, un tās nam neſas
zits, kā daſchadās weneriſtās ſlimības ar wiſbr:esmigako no
tam — ſiſtikā — preeſchgalā. Šchās ſchaufmigās ſlimības ſe-
las mehs i3 brihdi waram nowehrot u3 eelas gimja un zitu
meeſas formu nejauku ſakropkojumu weidā, kuri zelas zaur tā
ſaukto kaulu ehda3u. Ahrſtejotees no ſchās ſlimības ar paſiſtamo
pretlidſekli — dſihwoſudrabu, ſlimneeki nereti eet bojā, bet ja
ari wini atlabo3as, tad tomehr wiſu muhs3u winus mo3a bai-
les, ka ſchi wiltigā ſlimība war kahdreis atkal parahditees, waj
ari, ka ta war iſtāht lauuu eeſpaidu u3 wimr peh3uaktameem.

Profeſors Belmans kahdā preeſchlaſijuma par prostituziju,
apſtatot no ſabeedriſtās weſelibas topſchanas weedokta, ſtarp zi-
tu, iſſajijās ſekochi:

“Naw nekahdu ſchaubu, ka weenigi prostituzija ir wainiga
pee ſiſiliſa tagadejās ahrkahrtejās iſplatiſchianās. Ja buhtu ee-
peh3jams iſſkauſt pirmo no zilwehku ſabeedribas, tad mehs brih-
ſā laikā atſwabinatots ari no pehdejās. Tas buhtu leelakais pa-
ſalpojums zilwozei, daudz leelaks, nekā, peemehram, titu atrafts
lidſeklis pret koleras iſzelichanos, tapeh3 ka poſts, ko atnes ſiſi-
liſs, ir daudz leelaks un ilgats, tapeh3 ka wina ſekas preeſch
atſewiſtām perſonam un preeſch wiſas ſabeedribas ir daudz
breeſmigakas, nekā no koleras”. Ir weſelas lauſchu iſchliras
ſtarp turām ſiſiliſs ſewiſchi ſtipri iſplati3ees, — tās ir: ſaldati,
komiji, tirgotaji, amatneeki u. z. Tā ka par ſiſiliſa bihſtamibu
un breeſnigumu jau katrs buhs dſirdejis, kā ari daſchu zitu at-
ſkatu deht, tad neturam par wajadsibu ſche tuwal apſtatit ſcho
launo ſlimibu.

Kas turpreti atteezas u3 ſiſiliſa bihſtamibu preeſch gime-
nes un walſts, tad iſhsumā aiſrahdiſim u3 teem ewehrojameer-
ſlehdſeneem, pee kahdeem ſawā laikā naktuſe ſewiſchka komiſija
pee Parifeſ mediziniſtās akadēmijas ſem ſlawenā Rikora preeſch-
ſehdības, peedalotees wairakeem ziteem ewehrojameem ahrſteem.

Šcho komiſiju frantschu waldibi eezehla 1887 gadā, lai ta
iſpehtitu frantschu tautas iſmirſchanas zehlonus. Wi3a ewehro-
ta it ihpaſchi loti leela behrnu mirſtība ar eedſimtu ſiſiliſu. Dih-
dſeklus, kurus komiſija lita preeſchā ſiſiliſa apkaroſchana, war

eedalit trijās daļās: aīšardības līhdjēklos, fīfīlīša ahrstēšchanā flīmnizās un pēdīšhwoiņschu ahrstu šagatawojchanā, turī waja-
dšigi preešch flīmības pasīšchanās un ahrstēšchanās.

Atteezotees uš jautajuma pirmo dahu minetā komīšija to-
reis īštrahdaja projektū noteikumeem, pehz kureem publīstām šee-
weetem šingri aīšleedsams eewilinat wihreeschus pee šewis, pee-
draudot tām ar nodoschanu polīzijas ūraudšibā, bet tīkai zaur
teesas špreedumu un newīs administratīwā šahrtībā. Pee tam
referents Dr. Tornjē dšihwī attehloja dašchadus wihreeschu eewi-
lināšchanās weīdus un līhdjēklus. Sewīšchi bīštami esot eewilina-
jumi dašchados trakteeros un wīhna pagrabos, tur tīrgošchanās
pate esot tīkai aīššega wīššematāi un reebīgakai prostītužijai.

Diršahrt, komīšija bīj īštrahdajuse projektū noteikumeem
par wenerīsto flīmnecū nodatu paplašchīnāšchanām flīmnizās, bet
it īhpāšchi par špezīalu flīmnīzu atwehršchanu fīfīlīša ahrstēšcha-
nai. Šchās flīmnizās fīfīlītīku ahrstēšchanai janoteek pīlnīgi par
brīhwu, un škatram ahrstam, kas wehlaš pamatīgati eepasīhteēs
ar fīfīlīša dašchadeem weīdeem un wīna ahrstēšchanu, jadod ees-
pehja tās apmeklet un paplašchīnat tur šawas šīnāšchanās.

Weīdšot, škatram medīzīnas študentam pee gala eššamena
jaušrahda atteezīga apleezība, ka tas ir ne mašat kā trīhs meh-
nešchus praktīšti nodarbojēes šahdā fīfīlīškā nodalā.

Tahlaš referatā plašchati aprahdīti šoli, šahdī šperami
pret fīfīlīša īšplatīšchanos šauššemes un juhras šara špehšos.

Weīdīot šchos noteikumūs bīj aprahdītš ari, kas darams,
lai aīššametu fīfīlīša pahrnešchanu no līhdītajas ū līhdaini un
otradī. Pīrms šīhdītajas pēnemschanās wezakeem wajadjeja ūš-
rahdīt ahrsta apleezību par šawa behrna wešelības šahwollī.
Tapat ari šīhdītāju wešelības šahwollīs bīj ahrstneezīšti jāīš-
meklē.

Bet beš fīfīlīša ir šahda zīta flīmība, kuras šahšums tā
pat meklejams ahršlaulības dšīmuma šatīšmē, un kura wehlaš
laulības dšihwē nodara ne mašaku postu, aplaīšdama šeewu ar
šaiti, kas ne mašat bīštamatā, fīfīlīš. Tas ir tā šauktāš
Trippers jeb gonoreja. Šchi flīmība ir šewīšchī bīštama preešch
šeewas, tapēhz ka pehdeja, nekā nešīnadama par šcho wīlīgo šai-
ti, nešīn no tās šargateēs. Neškatotees ūš to, ta beeschi ween
īšposta gīmenes laimi.

— Loti beeschi gadas redšet, šaka profesors Šchreders, —
ka jaunas šeeweetes, kuras pīrms šahšam bīj šeedoščas jauna-
was, pīlnās špehša un wešelības, ahtri ween pahrwehršchas un
nowīhšt pehz eedošchanās laulībā. Šaulības dšihwe, par kuru

tās agraf ar šaldām ilgām sapņoja, tagad winām parahdas pawisam zitadā weidā. Sahkas bejgaliga wirkne daschadu see-weeschu uu nerwu slimibu, kuzu zehloni pa leelakai daļai meklejami pilnigi neisahrstetās wihra dšimuma slimības. Bet wihrs šchās slimības ir guwis nekur zitur, kà ahrlaulības dšimuma jatilsmē.

Hujorkas ahrsts Dr. Regerats eet wehl tahlak, apgalwods, ka pat slehptais jeb kroniskais tripers beeschi ween esot par eemeslu daschadām seeweeschu slimibam. Sem nošankurna slehptais tripers, winsch japrāt tahdu štahwolli, kad wihreetis, kà leelas ir pilnigi iwweselojees, un pat, kad jau wairaf gados no weetas nekahdas slimības eesimes wairs naw parahdijuschās. Ištēmibā tomehr slimiba wehl pastahw un war wehlatos gados atlahriotees. Bet ari bej ahrejas parahdischanās ta war atstahj toti kaitigu eespaidu uš seewas weselibu. Pehdajā dabu zaur to daschadus eeschejos dšimuma organu eekaisumus un zitas kaites un war ari palikt neaugliga. Schās slimības šekas weegli war buht par seewas pahragras nahwes zehloni.

Un tad kahdam ismijumam wajag pahrneim nelaimigo wihru, kad reds un apšinas, ka saudejis sawu karsti mihtoto seewu weenigi tapehž, ka winsch kahdreis jannības gados ir nodewees netiklai išpreežail.

Loti eepreežinoscha parahdiba, ka pehdejā laikā ari pašchas seeweetes arween stingraf saht uštahiees pret wihreeschu netikumigo ahrlaulības dšihwi. „Wehs negribam buht par seepju gabalu preelisch wihra“ — šaka kahda eewehrojama seeweeschu teesibu aistahwe. Buhtu ceteizams, ka tās eetu schai jinā wehl tahlak un prasitu arween stingraf pilnigu atturibu no dšimuma šatiksmes pirms laulības, tāpat kà wihreeschi to praja no see-weetem.

Daschi te warbuht eebildis, kà ir tatschu deesgan daudj pat no ahrsteem ceteiktu lihdsjektu, ar kuru palidsjibu eespehjamj išfargatees no slimibu peelipschanas. Uš to mums jaatbild, ka neatkarigi no ta, ka wisi šhee lihdsjekli daudj žilwehkeem ir pretigi, ja pat reebigi, tee tomehr nebuht nedod žil nezi! peeteekoschas drošchības, ka slimības tomehr nepeelips, jo — pehž slawenā Parišes profesora Rifora wahrdeem: „...tee ir brunas pret dšimuma baudu, bet sirnekla tihkls pret slimibu peelipschanas breešmam“.

2. Maldigi usfati.

Etipri isplatiti wehl arween ir usfati, it kà ahrtaulibas dšimuma satifšme jauneem wihreescheem nebuhtu pilnigi noleedsama un ka dšimuma eegribu apmeerinašchanu tee warot beš breešmam rašt atklahtoš namos pee prostituetam kuras stahwot sanitarpolizijas pahrsinā un ahrstu usfraudšibā. Zit šchahdi usfati maldigi, to tuhli redšesim.

Bat winu aisstahwji, peemehram Bremenēš polizijas ahrsti Dr. Fokē kadhā rakitā par prostituziju iškafas, ka „šem usfraudšibas stahwotšā prostituzija ir tik rupšch dšimuma baušdas weids, ka morališki tas nemeenu newar nešufmot“. Tas warot noderet tik kà pagaidu lihdselkis dšimuma eegriba apmeerinašchanai. Tapehž tas esot peelaišchams, kà labakais lihdselkis neprežejušchos wihreeschu kaišlibu nowehrschanai no godigām šeweeetem. Newarot tatschu prašit, lai wiši neprežejušchees wihreeschi eewehrotu stingru dšimuma šchlihtibu.

Ziti šinatnu wihri turpret uš to atbild, ka newar buht walšts peenahkums nokahrtot prostituzijas leetu, ka usnemdamās usfraudšibu par atklahteem nameem walšts aplinkus atliht prosttuziju un it kà paleek par nesiklibas lihdsdalibneezī Dašchos gadījumos administracija ir gabjuše pat til tahtu, ka uslituše publiškām šeweeetem ruhpnēezibas nodokli, it kà winu nodarbošchanās buhtu „amats“. Pret prostituzijas usfraudšibu deesgan aši ir išteizees ari walšts teešibu doktors Roberts šon Mols šawā apžerejumā „Polizijas teešibas“. Wišch šaka, ka prostituzijas ešamiba pate par šewi jau esot ušaižinajums uš netiklibu. No weenas pušes prostituzija šalasa šawu armiju leelpilšehtās no tās laušču šchiras, kur walda truhkums, šlihta audšinašchana šahre pehž weeglas išdšihwes uš kaišliba uš krahschneem apgehrbeem. No otras pušes šcho pašču prostituziju išleeto peespešeta bešlauliba un weegšprahtiba. Tahlak wišch pastahw uš to, ka polizijas peenahkums esot išnizinat šcho reebigo „amatu“. „Ja jau“ — wišch šaka, — „walšts naw špehjiiga pawišam iškauši šcho profesiju, tad tomehr tai newajag eelaštees ar to kaut kadhā kompromišā, bet nemitigi turpinat zihnu lihds galam“

Behž Mola domam atklahtee nami wišleelakā mehrā pawedina uš nesiklibu un weizina to tiklab zaur leelo šeweešču išwehli, kà ari zaur telpu ehrtibam un grešno ehriškojumu. Loti maldas tee, kuri domā, ka atklahtee nami esot labs aišfarigu lihdselkis pret godigu šeweešču pawešchanu. Šlušchi otra-

di, ſchee nami iſttenibâ naw nelas zits, kâ netiklibas skola, kuras ſkoleni zenichas iſplattt ſcho netiklibu pa wiſeem wi-neem peejameem nameem. Kas atteezas uſ eebildumeem, it kâ atklahtee nami, ſtahwedami ſem tikumibas polizijas uſraudſibas, dodot wairaf droſchibas pret lipigu ſlimibu peelipſchanu, tad pat pee loti beechas prostitueto iſmekleſchanas, ſchee uſſkati neiſtur kritikas: eekams ſlimiba pec prostituetas tiks atklahta, deſmiteem apmekletaji jau war buht ar to aplaiſti. Katrâ ſinâ, pehz Mola domant, neesot waljts peenahlums ruhpetees par droſchibu pret ſlimibu peelipſchanu atklahtos namos, — lai katrs ruhpejas pats par ſewi. Geſkati, ka netikliba wiſrupjakâ weibâ neween zeeſchama, bet ari wadama — ir augſtakâ mehrâ walſti nezeenigi.

Mediziniſtâs padomes lozellis Dr. Wernichs jawâ preeſch-nejumâ par prostituſiju uſſtahda ſekofchus ſwarigus motiwus pret atklahto namu paſtahweſchanu: „Atklahtee nami peewelk abeju dſimumu behrnu un nepilngadeſo ſinakatribu, kas jawee-nots ar breejmam preeſch winu tikumibas. Schee nami ir ſewiſchli bihtami preeſch jaunekkeem un jauneklem ari zaur to, ka winu turetaji leelatas peewilzibas deht paſtahwigi zenschas aljaunot ſeeweſchu perſonalu, lai apmekletajeem padaritu iſwehli patihlamaku. Atklahto namu turetajeem ir wiſâs ſemês iſwejzigi agenti, tiklab wihtreeſchi, kâ ſeeweetes, kuri ar wiſadu nekreetnu lihdſeklu palidsibu werwê jannas, newainigas ſtukes preeſch bagateem, iſlepufcheem iſwirtuleem, ſcho namu apmekletajeem. Dſihwe minetos namos jamaita ſchâs jaunâs ſeeweetes daudſ ahtraf un ſtipraf, nekâ uſ ſawu roku praktiſejusſchâs prostituetas Birmajâm ir jaatdodas ſuram katram apmekletajam, kas tâs grib, bet zaur weeſu beechcheem peedahwajumeem eedſert, tâs beſ iſnehmuma paleel par leelâm ſchuhpam. Weſ tam atklahto namu ihpaſchneeki meſſ wixas turet paſtahwigâ werdsibâ, iſlitbami naudu preeſch dahrgeem apgehrbeem. Schi paſtahwigâ atſaribâ atnem winâm eeſpehju atgreestees godigâ ſabeedribâ un laupa tâm pehdejas gribas ſpehſus. Wixas paſchas newar noteikt pat zenu par ſawu meeſu.

Brihwajâm ſawrup dſihwojoſchâm prostituetaſ turpreti paleel daudſ wairaf ſakaru ar agrako dſihwi, tâs war paſchas par ſewi noteikt un laimigâ gadijumâ war atgreestees atpaſal ſabeedribas ſlehp, eedobamâs laulibâ ar ſahdu no ſaweem miſ-lateem“.

Zahlaf, kâ labus lihdſeklus zihnâ ar netiklibu Dr. Wernichs eeteiz ſaweedeju un ſuteneru neatlaidigu wajaſchanu, tapat ari ſtingrus ſodus par lipigu dſimuma ſlimibu tiſſchu ſlehpſchanu.

Plaschi isplatitās domas, it tā atklaštee nami un prostitu-
zijas ušraudšiba no polizijas pušes aiškawetu lipigu dšimuma
šlimibu isplatišchanas pilnigi apgahšch nowehrojumi Kolmaras
pilšehatā (Ešsafā), kur šchās šlimibas štipri pamafinajušchās pehz
tam, kad tur šlehgti wiši atklaštee nami. Tas patš peerahdijees
tikai otradā weidā, ari Bremenē, kur wenerištas šlimibas štipri
pawairojušchās pehz tam, kad atwehleš atwehrt wairaf jaunus
atklahtus namus. Pee lihdsigeem šlehdsumeem naht Dr. Nikol-
fis, kas šawahzīs štatištištas šinas par Rijeku.

No wiša augšchā aprahditā redšams, ka atklahto namu
šlehgschana nebuht newar wairaf apdraudet šabeedribas wešelibu
un ka šanitarā ušraudšiba par prostitutuju, weltigi pašemodama
šcho nelaimigo šeeweešchu zilweziško žeenibu, nezil nenodrošchina
šabeedribu pret wenerištām šlimibam.

Tagad žetas jautajums, ko lai dara šabeedriba. waj, pa-
reišati šakot newainigas žimenes, lai aišfargatu šewi pret wišur
draudošchām dšimuma šlimibu breešmam? Kā lai aišfargajas
no tām?

Atbilde uš to ir ļoti weenkahršcha; Dšimuma pašrakpu-
mu šnā newajag talšit lišchkiribu štarp wišreeti un šeeweeti;
abus wajag šodit weenadi.

Tapēhz wajag eeweeti štingru šifilija registraziju, ušleekt
ahršteem atbildibu par wišas pareišu ispildišchanu Štaturu,
kas šašlimis ar šcho biššiamo kaiti, weenalga, lai tas buhtu wiš-
reetiš, waj šeeweete, wajag eeweetot šlimuizā, waj ari nodot
privatā ahrštešchanā pee kahda ahršta, kur tam japaleek sem uš-
raudšibas tik ilgi, kamehr šlimibas peektipschanas špehja nebuhs
gašigi iššudufe. Neeweenam šifilitikam naw atļaujams prežetees
tik ilgi, kamehr zaur pamatigu ahrštneezišku ismeklešchanu ne-
buhs peerahditš, ka naw wairš, ko bihtees, ka šchi šlimiba wa-
retu kahdam peektipt.

Šchahdi štingri šoli buhtu pateesi lihdselkti pret netilibu
un pret šifiliju, pawišam kas žits, tā polizijas kontrole, kura
newajabšigi pašemina nelaimigās prostitutētās, nostahdidama tās
lopu kahrtā un atnemdama tām pehdejās goda un kauna atlee-
kas. Tapēhz walštis, kur nodibinajušchās tikumibas šaweeenibas
radušes štipra ženšchanās panahkt kontroles atželschanu pašr pro-
stituetām un publiško namu šlehpschanu, lai Eiropai wairš ne-
buhtur janes balto wehrdšenu kauna pilnais lahstš.

— Det kur tad lai leek tagadejās prostitutētās? — tā
dašchš labš warbuht eewaizasees. Atbilde te glušchi weenkahr-

ſcha. Tās wiſpirms nododamas patwerſmēs un jamehgina peerabinat pee godiga darba, pehz tam tās, kuras buhš pilnigi labojuſchās, warēs atgreetees ſabeedribā, famehr tās, kuras parahdiſees par nelabojamām eeweetojamas darba namoš, lai ſabeedribu iſſargatu no tikumiſkas un ſiſiſkas ſagifteſchanās. Lai nopeetni apſarotu ſchos tikumiſkos launumus un nowehrſtu tautas weſelibai draudoſchās breefmas, ſabeedribai pachtai wajag noteikti uſſtahteēs pret netikliu wiſpahrigi, atſtahjot pee malas ſihkos polizijas lihdfekliſchus, kuri wehrſti tikai pret atſewiſchlām perſonam (proſtituetām). Sabeedribai newajag zeeſt tās daſchabas kaitigas eeſtahdes, ſahdas paſtahw kairā leelpiſehta un pat wehl uſ paſchām galwenatājām celam, daſchabos wariete teatruš, kaſeſchantamuš, ſchaubigas mebletas iſtabas u. t. t., kur ſem ſchās maſkas jo plaſchos apmehros teel weizinata proſtituzija. Iſhteniā ſchās eeſtahdes pa leelakai daļai ir netiklibas birſchas, kur neweenam godigam zilwekam newajadsetu ſawu ſahju eeſperi, tad tās drihš ween iſnihktu paſchas no ſewis, jo no iſwirtuleem ween ilgi newaretu paſtahwet. Sabeedribai wajag neatlaidigi ſekot tikumiſkas paſtahwibas mehrkeem, tad drihš winai nahšs palthgā paſchas no ſewis ari adminiſtrazija un polizija. Ko ſabeedribas domas eeſpehi, tam par peemehru war noderet ſeſoſchs atgadijums Seemel Amerikā, to atſtahſta Bjeruſons. Raħds paſiſtams un eewehrojams politiķis netizis otreis eewehlets Waſchingtonas ſenatā tikai tapehz, ka wiuſch neeewehrojis tikliu ſawā ģimenes dſihwē. Tai walſti, kur winu gribejuſchi eewehlet par ſenatoru, wehletaju ſapulzē uſſtahjeēs ſahdas wezas puritanu ģimenes pehznahzejs ar wahrdeem: "Wehleſchanās winu par to iſbaloteja. Nzim redſot wehletaji bij turejuſcheēs pee ta prinzipa, ka paſchapwaldiſchana ir nepeezeēſchama dala no progresa, un ka perſoniga tikumiba janem par mehraulku pee ſabeedriſkās darbības apſpreēſchanas.

Deelas, ka no wiſa augſchā aprahditā katrs warēs pahrleezinateēs par ahrlaulības dſimuma ſatikſmes kaitigumu, kā ari par atklahto namu un polizijas kontroleš noderigumu un atmetamibu.

Weidſot ſcho nodaku waram til iſſazi wehleſchanos, kaut ari pee mums ſabeedribas wiſplafchukās aprindas nahktu pee atſinas, ziſ kaitiga ir ahrlaulības dſimuma ſatikſme un ziſ poſtigu eeſpaidu uſ wiſpahrejo tikumibu atſtahj proſtituzija wiſpahrigi, bet atklahteē nami un daſchabās ſlepenās netiklibas bedres it ihpaſchi. Iſkatra peenahkums ir atklahti uſſtahteēs pret ſcheem tautas tikumibas un weſelibas poſtitajeem, un ja tas notiks, tad ari netikliba iſjudis pate no ſewis, jo: „Tautas balſs ir Deewa balſs!“

3. Ko sinatun wihri domà par dšimuma atturibu.

Dr. Bloks par to issakas, starp zitu, šelošči: „Kaw ne-weena zita tahda jautajuma, kurà sinatnu wihru domas un ušfati til štipri išškirtos, tà jautajums par dšimuma atturibas nošimi, wehrtibu un šelam.

Es (t. i. Dr. Bloks) cedala šchos ušfatus peezàs šchiràs:

1); Pilniga dšimuma atturiba wišd mušchà, kuras šlubi-nataji un aišstahwi starp ziteem ir bijušči waj wehl ir leelais Tolštojs, Norberts, Wainigers u. ž.

2). Pagaidu resp. periodiška atturiba lihds eedoščanàs laulibà, tà ari sinama mehriba un laiſ no laika atkahrtjošchàs atturiba laulibas dšihwè.

3). Dimejada dšimuma morale, kura praša, lai šewectes pilnigi atturetòs no dšimuma šatiksmes lihds eedoščanàs laulibà, bet preešch wihreescheem tura šchahdu atturibu par neešpehjamu un tapehž ari preešchlaulibas dšimuma šatiksmi par peelaišchanu.

4). Pilniga dšimuma atturiba lihds laulibai, to praša ide-alisti un entuſiasti uš šcaidri tikumišteem un weentšdšibas pama mateem.

5). Nekahda, dšimuma atturiba, ne pilniga, ne ari perio-diška neešot domajama, — tà šaka tee, kuri šchaubas par šchah-das atturibas ešpehjamibu“.

Par pilnigu atturibu (I. šchiras ušfati), protams, ne-war buht ne runas. Ta buhtu nejedšiga un predabiška neprah-tiba, kaš nošimetu ne wairak ne mašak, tà wišas zilwezes pakdnahwibu.

Tas pais šakams par „dimejado morali“ (III šchira) kura ari ir predabiška nu netaišniga, pahrfahpdama zilweku weentš-dšibas teešbas,

Reištur nešahdas fritikas ari to netizigo Tomu ušfati (V. šchira, ka nekahda dšimuma atturiba, ne pilniga, ne lihds sinamam laitam, ne ari periodiška laulibas dšihwè neešot ešpeh-jama. Tee ir waj nu glehwuku, waj išwirtulu ušfati, kuri ne-tur zilweku par špehjiigu apwaldit šawas laišlibas un noturetees sinamàs mehrenibas robeschàs.

Dauds pareisakās, tikai latrās no ņawa weedokla, ir II un IV ņķķiras peekriteju domās. no kureem weeni praĶa ņinamu pe-riodisku atturibu, bet otri — pilnigi atturibu Ihdleedofchanās laulibā, bet ari laulibas dņihwē ņinamu periodisku atturibu.

Mehs no ņawas puņes waram tikai peekrist ņķķeem pehde-jeem uņskateem un eeteik toš, lai ari deesin zil dandņi teem ne-pretotoš un neeņkatitu toš par neiņpilbameem. ņķķeem ņķķau-bigajeem un netizigajeem mehs atbildam: Katram zilwekam wa-jag audņinat un attihņtit ņawu gribu, jo ar labu gribu, ja ari-ne wiš, tad tomehr loti daudņ kaš eeņpehjamš. Wajag mahzi-tees apwaldit ņawas kaiņlibas, jo tas noņihme to paņķu, kā lopt ņawu weņelibu, gahdat par weņeligeem pehĶnahtameem un bau-dit ihņtu, newis iņwirtulu dņihweš laimi.

— Bet daņķi eebildis, — dņimuma atturiba tatsķu eŶot ņem apņtaķķeem weņelibai kaitiga. UŶ ņķķo jantajumu doš atbil-di nahtoņķa nodata.

4. Waj dņimuma ņķķihņtiba jeb atturiba ir weņelibai kaitiga?

Wehš jau agrak aprahdijam, ka dņimuma netiklibas ņekas ir loti behdigas: ņabojā weņelibu, ņabojā wiņu dņihwi. Bet ja ņķķihņtiba jeb atturiba buhtu ari kaitigas peeanguņķa jaunella weņelibai, tad eeteikt pilnigu atturibu buhtu — lahtņķa pa-kalpojums. Ar to ari aiņbildinas wiņi tee, kuri netur par waja-dņigu, waj negrib ņtaigat pa atturibas zetu. PehĶ winu wahr-deem dņimuma atturiba eŶos noņeegums pret paņķa weņelibu un pret dabas ņwehtajeem likumeem. Bet pallauņņimees, ko par to damā nopeetni ņinatnu wiņri. UŶ „Sabeedribas likumibas ņa-weentibas“, peepraņijumu Norwegijas uniwerņitetes mediziniņkās ņakultates koleģija ņawā laikā dewa ņekofķu atbildi:

„MeŶen no daņķadām perŶonam iŶplatitās, kā ari no da-ņķķeem laikraņķteem pabalņitās un aiņņtahtwetās domas, it kā tikla dņihwe un atturiba no dņimuma ņatikņmes buhtu weņelibai kaiti-gas, pehĶ muhju weenbalfiga lehmuma, kaš dibinats uŶ daudņ pcedņihwojumeem un nowehrojumeem, ir atŶihtas par pilnigi ne-pareisām. Mums naw ņinama neweena ņlimiba, waj zitada kai-te, kura buhtu zehtuŶes no tiklas un ņķķihņņtas dņihweš.“ Tā tad dņimuma ņķķihņtiba ir pilnigi nekaitiga tillab preekņķ wiņ-reeņķeem, kā ari preekņķ ņeweeteem pehĶ iaħdu eewehrojamu aħņņtu weenbalfiga ņpreeduma, kā Norwegijas galwas pilņņhtas

Kristianijas universitātes medicīniskās fakultātes profesoru vērtē-
balsīga sprieduma.

Ļaiztāriņi no tā, pret plašāki izplatītām baumām, it kā
dsimuma atturībai neišbēgami šefojot fairinošas šapnu paradi-
bas naktis, šaveenotas ar beesču sehklas noeeschanu (poluzijam)
tura šawukahrt esot par eemeslu daschadeem gara un meesās we-
selibas trauzejumeem, pehdejā laikā ir noteikti usstahjuschees til
eewehrojami šinatnu wihri, kā profesors Augusts Forels, Bū-
rišhē, un prof. barons fon Kraft-Ebingš, Wīnē. Pehdejais ir
gara wahjneezibas kahrtējais profesors pee Wīnēs unīwersitātes,
kā ari pšhiatorijas plašāki pašihstamās mahzības grahmatas
fastahditajs.

Peewedišim sche iswillumu is profesora Forela apzerejuma
par dsimuma atturības nekaitigumu preekš nerwu sistēmas:

„Tautā wispahrigi isplatitās un peenemtās domās, it kā
dsimuma sehkihstība esot par eemeslu nervositātu, waj, pareisaki,
šakot, gara usstrauktībai, nowahjināšanai u. t. t., parasti teef
peenemtās par pamatu prostituzijas aihstahwībai. Šawā medi-
ziniskā praktikā es ešmu redsejis daudš neirastēnikus un hipohō-
ndrikus (gruhširdigas), kuri us daschu ahrštu eeteikumeem no
dsimuma šatiksmes šinā sehkihsteem laudim ir palikuschi par zih-
tigēem atklahto namu apmekletājeem, es neesmu wehl redsejis ne-
weena no tem, kas zaur to buhtu isahrstejees no neirastēnijas,
waj hipohōndrijas — Tahlat, nepareisi ir ari usskati, it kā dsi-
muma teeksmju apmeerināšana esot labs lihdsjellis pret onanī-
smu. Beeschi gabas, ka peekopta teef tilkab dsimuma šatiksme
ar seewetēm, kā ari onanīsmš (pašhapmeerināšanās). Katrā
šinā onanīsmā kaitigums no daudseem teef pahrspihlets un tas
nostahdītš par gara wahjību galweno zehloni. Ihštenībā gara
wahjības pa leelakai datai iszetas pilnigi pastahwīgi, pehz eedšim
tības, bet onanīsmš ir nervosās usbudinatības nejauschs pawā-
donis, kas radees zaur šlikteem paraugeem behrnībā, waj ari-
zaur eedšintu teeksmi. Pats par šewi šaprotams, ka beesča ona
nīsmā peekopschana ilgatu laiku no weetas agrā jaunībā war
šazelt eewehrojamus weselības trauzejumus. Preekš mums
šchāi gadījumā ir no šwara tas apstallis, ka dsimuma šatiksme
newar usstatit par lihdsjelli pret onanīsmu. Turpreti, jaewehro,
kā dsimuma tairēni iitai paleelinās šamehrā ar wīnu apmeeri-
nāšanā, palikdami organismam par beeschatu wajadsību. —
Wan, — šaka prof. Forels, — nekad nāw gadījees nowehrot
gara wahjības, turās buhtu zehluschās no šdikihstības, šamehr
gara wahjības no šifilija un zītām pahrmehribām nāw nekahda
reta parahdība, Ša tagad lahds sehkihstis un newainigs jaunet-

lis, baibidamees no poluzijam waj netihšcha onanisma, greeftos pec manis dehl padoma, tad es nefad newaretu winam eeteift meklet atweeglinajumu dšimuma fatiškme, tapehž la es newaru usnemtees moralifku atbildibu neween par eespehjam aplipšchanu ar fifilišu, bet ari wis weenfahrschakais tripers preekšč wina nahlotnē war kluht dauds bihštamaks, nelā šchis neleelais launums, no kura wiašč tif loti baibas. Es winam eeteiftu atturetees no onanisma un nepeegreeft nefahdas wehribas nakti šapnu parahdibam. War jau loti buht, la daschos gadijumos, it ihpašči pee neirastenišcem, nakti murgojumi jazet stiprus usbudinajumus, kuras normala dšimuma fatiškme waretu loti atweeglinat, bet ar šcheem ahrfahrtejeem gadijumeem pehž muhšu domam nepeeteef, lai waretu attaišnot un likumot prostituzijas pašahweščhanu ar wišam winam reebigajam šekam,

Tapehž mehš palee'am pahrlēezibā, ka šaunam zihlwekam, lihdi eedochands laulibā, dšimuma šchikhištiba ir wajadliga ne tikai no estetikas weedokla, bet ta ir nepeezeichama wefellbas uftureichanas lihā."

Lihdšigi prof. Forekam ir issazijees ari prof. fon Kraftz Ebings. Starp zitu tai issaku šchahdas domas.

"Neween šabeedribā, kurai ahrstneezibas šihnadne šwešcha, bet ari starp ahrsteem ir plašči isplatijušchees usskati, ka neapmeerinats dšimuma instinktš, it ihpašči pee šeeveetem, esot par eemešlu nerwositatei un gara wahjibam. Tapehž tee, neispehtidami tuwal šlimibu ihstos zehlonus, teeschi eeteiz eedochanos laulibā, la weenigo razionalo lihdselli: Šchahda steidšiga ahrstneezibas lihdsella šekas parašti sin tikai nelaimigais laulats draugs un pšchiatru kungi. Naw šchaubu, ka dšimuma kopdšihwe ir warens faktors muhšu gara un meešas dšihwē, tapehž pilniga dšimuma atturiba fiziologiskā šinā usstatama par neprah-tibu. Tomehr šchi atturiba ir laittiga tikai neleelam wairumam wihreeschu, kureem dšimuma teekšmes ir nenormali attihštijuščas. Deelakai datai wihreeschu ar normalu wešelibu dšimuma atturiba nelad nedraude ar nerwu, waj zitu gara wahjibu breešinam. To apstiprina ari šlawenā fiziologa Albreehta fon Hallera no-wehrojumu, kuras tas isdarijis pee ziteem, la ari pats pee šewis. Dšimuma atturibas šahumā, — tā wiašč raksta, — laš du laiku šajuhtamas galwas šahpes un gardeniba lihds ar beescheem dšimuma usbudinajumeem, bet maš pamasitem issuhd wišas šchās nepatihlamās parahdibas, bet to weetā ronās pawai-rojoščas meešas un gara špehku un šwaiguma šajuhta. Pee tam dascheem wihreescheem pirmās nepatihlamās parahdibas ir ilgalas un stiprakas, bet beidsot tomehr atturiba pilnigi isdodas,

0309057604

neatstahdama nelahda slitta eespaida uš winu wešelibu. Vai atweeglotu peeradinafchanos pee atturibas, tad eeteizams eewehrot atteezigu gara un meefas dietu: wajag fargatees no wišadeem fairinoscheem flateem un eedomam, wajag nodarbinat sawu garu ar atteezigu darbu sawā arodā, wajag ehst tikai weentafrešhus ehdeenus un isdarit pehz eespehjas daudš meefas kustiibu,

Seeweetem, jau pehz winu dabas, dšimuma apmeerinajums ir masal wajadsigs, nelā wihreescheem, kapehz nelabwehlibas sefas no beslaulibas dšihwes pee winam eespehjasmas tikai tad, kad tām naw seeweefchu dabas peemehrotas mahjas nodarbošchanās. Bet ja neprezeta seeweete atrod atteezigu nodarbošchanos lahdā gihmenē, tad newar buht ne runas par winas nerwu sistemas šaslimšchanu dšimuma šatiksmes truhkuma dehl. Scheem ušflateem par labu runā ari tas faks, ka pehz frantschu ahrstu nšwehrojumeem šehšfirdigo mahsu klosteri, kur seeweetes nopeetni darbojas katras sawā arodā, histerija reti kad naht preekšā, kamehr šw. Lazara eestahde puše no wišām prostiuetām šlino ar nerwu kaitem.

Liħdšihgi išfakas ari profesors Mats Kubners, Berlines higieniškā instituta direktors, sawā. Higienas mahzibas grahmamata“:

Dšimuma šatikime peelaischama tikai laulibā, bet, štato-tees no šanitarā weedokla, ne wišeem šilwekeem wajadsigs peeflopt dšimuma šatikšmi. Domas, pehz kurām ilgata attureschanaš no dšimuma šatikšmes warot buht wešelibai kaitiga, ir pilnigi nepareišas: titlab wihreetiš, tā ari seeweete, ja teem ir peeteoššsgribas špehšs un apšiniba, war ilgatu laiku atšpehšot dšimuma šaireenus. Šats par šewi šaprotams, ka mehš te nerunajam par dšihwi klosteri, kur noslehgtiba no ahrpasaules eewehrojami atweeglina atturibu.“

Tahdā pašā gara išfakas ari Londonas šaraljškas koleģijas prof. Šoniels Š. Šils:

„Publišas domas, it tā pee neespehjamibas eedotees laulibā, dšimuma instinktš prasot apmeerinajumu uš fiziologiško litumu pamata, ir pilnigi maldigas. Šurpreti štingra dšimuma atturiba un tikumu šakihštiba wišlabaki šakkan tiklab ar šilologiškeem, kā ari ar religioš tikumiškeem likumeem.“

To pašu šaka ari profesors Ššhoms Šeššits.

„Šakihštiba ir nekaitiga kā dwehšelei, tā ari meefai. Ša mums ir branga dišziplina preekš meerigas nogaidišchanas,

famehr peenahl laiks eedotees laulibā. Wispahrigi no māneem daudseem nerwu slimneekteem un hipohond:ifeem, ar kureem man ir gadijees šarunatees par dšimuma negausību, neweens naw iſſazijees, ka wiņſch buhtu kkuhwis weſelaks waj laimigaks zaur dšimuma faiſlibu apmeerinaſchanu“.

Pat paſiſtamais italeetis Mantegazo, kurſch ſawos apzerejumos ſem ſinatnes maſlas paraſti mehds attehlot toti piſantas leetas un buhſchanas, ari tas ir ſpeests atſihtees, ka „wiſi wiſh“ reeſchi, it ihpaſchi jaunellis, war ſmehginat paſchi pee ſewis ſchliſtibas teeſchi labdarigo eeſpaidu. Atmina aſa, domas iſiſwas un raſchigas, griba ſtipra un rakſturs noruhdits lihdſ tahdai energijai, kahdu netikli laudis neſpehſj ne eedomatees. Nekahds aptiſks inſtruments newar mums parahdit ahrejo poſauli tiſ de beſchkiigi ſkaiſlās kraſās, kā ſchliſtibas priſma, kura apgaiſmo mums wiſu poſauli un wiſu' laſ ap mums atrodas augſtako preeku un beſgaligas laimes w:rawiſhſnas kraſās, bej ehnu pee maiſijuma, bej maſakā ſaruhgtinajuma

Beidſot aiſrahdiſim wehl uſ eewehrojumā ſchweizeeſchu higie niſta V. Sonderhera iſſazijumeem rakſtā par weſelibas kopſchanu:

„Wiſgruhlakais laiſmets zilwela muhſchā ir — pahreja no behrnibas jaunellibas gados — pretiſkās jajuſmibas laiks draadſibā, muſikā nn, ja wiſ eet ſawu kahrtigu gaitu. tad ari nodar boſchanās iſwehlē. Tas ir laiks, kad ihſts talants ſahſ uſſeedet un ſpihdet, famehr widuwejiba ſaſtingſt jawā attiſtibā. Schai laiſā ſahſ parahditees ari juhteliba, ſahlumā nonoteiktā neapfinigā weidā, bet pehſ tam maſ pamaſitem iſwerſchas apſinigā netikumā, kurſch ar laiſu paleet par paſtahwigu nelaimi, tiſklab preeſch jaunella paſcha, kā ari preeſch wiſa tuwineekteem. Gruſti aprakſtiſt wiſus toſ warbuhtejos netikumus un maldibas, kureem ſchai wezumā kriht par upuri beeſchi ween pat zitadi loti labi un peemiht'gi behrni, kur pehſ tam parwiſam iſeet no ſleedem un tapehſ eet bojā neween paſchi, bet eegruhſch poſtā un nabadiſibā ari weſelas gimenes. Luht kapehſ peeaugoſchu behrnu wezakeem un audſinatajeem wajag iſmanigi wehrot ſawu behrnu uſweſchanoſ tikumibas ſind, lai launumu waretu uſmeklet paſchā dihgli un tad to iſrawet ar wiſu ſalni. Schahdos gadijumos nereti ari ahriſts war buht loti peepalihdſigs ar iſhtā laiſā ſneegtu beedinajumu, pamahzibam nn uſmudinoſcheem padomeem. — Ahriſtam, kaſ ruhpejas par ſabeedriſto weſelibas kopſchanu, wajag neatlaidigi eeteitt titumiſkās ſchliſtibas nepeezeſchomibu. Winam jaiſkaidro, ka naw laiſniba, it kā diſmu-

ma atturiba buhtu wdfellbal kaitiga, bet ir taišniba, ta lot daudjas muhju wjadfibas pawairojas samehrā ar wīnu apweerināšanū. Zilweks nerōti ir brihwos un ūpehšlgs darit kaut ko, waj nedarit, bet wīnādi naw brihwos un ūpehšlgs rell eefahkto atmešt. Warbuhtiba — padarit kaut ko par nelaimigu, waj palikt paščam nelaimigam ir loti leela, reti kad ūmata par 50 procentem. Kas gan pehž wīsa ta wehl war ušdroščinatees gahštees breesmās, ta wīnādi war ūslimt uš wīsu muhšču, wai ari ūagistet ūawus pehžnahkamos? Dšimuma negaušiba katrā sinā ir loti slihta leeta, kurā daudijums nelahdā sinā neatšwer rišku“.

Pee wīseem ūche peewesteem ijuwilkumeem iš eewehrojamu ahrstu rakšteem mehš waretu wehl daudš ko peemetinat, ja neeštātitu augščā peewesto par peeteekošču ūinatnišku peerahdijumu, ta muhju ušfati par dšimuma atturibas nelaitigumu ir pilnigi pareiži.

Ugrat wīspahriģi domaja un warbuht, ta ari tagad wehl daudži doma, ta ta ūaukta bahluma kalte ešot neprežetu ūeewešču ūaite un ta tišlihdj ūahhdas jaunawas išejot pee wīhra, waj ari, wīspahriģi, dabujot dšimuma eegribu apweerinajuma, tad wīnas išwešelotees. Šahhdas domas jaunlaiku mediziniškā ūinatne ir pilnigi apgahšuse. It ihpašči ūlawenais profesors Rudolfs Wirchowš neapgahščami, peerahda ta bahluma ūaitei ir pa wīšam ģiti zehloni un ta dšimuma atturiba tur nespehlē nelahdas loomas, tapehž ta ūči ūlimiba war peemestees tišpat labi pžezetai ūewai, tā dešmit gadus weģai meitenei. Tā tad ari ūchis eebildums pret dšimuma ūchēhštibas ušturesčanu ir apgahšts:

Tahlak, „brihwos mihleštibas“ aištahwi apgalwoja, ta histerija ešot dšimuma atturibas ūešas. Bet wīnu domas apgahšas ūlawenais ūpezialisis ūeewešču ūlimibās prof. Škwanzoni, kursch ūatistiški peerahdija, ta no wīšam histeriškām ūeeweetem Wūrzburgas pilšehtā 75 proģ. bijuščas pžezjuščas jau pirms ūslimščanas un 65 proģ. no tām bijušči jau mašakais trihs behrni.

Reškatotees uš wīseem ūcheem pretpeerahdijuneem, brihwos mihleštibas aištahwi arween wehl turpina zihnu par ūaweem ušfateem uš dabas zihnu par ūaweem ušfateem uš dabas ūinatnu pamata. Wīni atšauģas uš kustu wāsti un ūematām ģilweku ūugam, kuras tee atšihsti par dabas paraģu. Bet ari ūchāi sinā tee ir pilnigi apgahsti no Džerūona, kursch aišrahdija uš to faktu, ta pee kustoneem, kuri dšihwo ūwabadibā, dšimuma ištinktš ūah! darbotees tišai peeauģuščā weģumā. Pee mahģas

kustoneem ari eewehrots, ka wiſſpehzigatà ſuga dabujama itkai no pilnigi peeaugufcheem un nobreedufcheem individumeem, kuru apſtakli, kà ſinams, iſlecto labi ſugas lopu audſinataji. Tà Forwegijà, peemehram eeweeſufes loti maſa, ſema anguma gowju ſuga weenigi tapeh3, ta pehdejàs pahraf agri aplaيدا. Tas pats ſakams ari par ſirgeem.

Pee ſematàm zilweku ràſam djimuma kopdſihwe ſakfas loti agri, bet par to ſcho ràſu peederigee ari agri nowihſt. Ari pee kulturas tautam war nowehrot, ka ſeewectes, kuras pahraf agri eedewufchàs laulibà, loti ahtri nowihſt. Tà pat eewehrots, ka pilnigi weſeligi un ſtipri behrni ronàs tikai no pilnigi peeaugufcheem, ſiſiſki attihſtimeem wezakeem. No ta iſnahf, ka daba praſa pilnigu atturibu lihdf pilniga gatawibas wezuma pecnahf ſchanai. Pee tam meh3 redſam, ka jo augſtat kahds dſihwneeks ir attihſtiits, jo ilgaks laiks tam wajadſigs preekſch pilnigas gatawibas ſaſneegſchanos. Zilwekam, kà wiſattihſtitatajam dſihwneeku walſti, azim redſot wajadſigs ari wiſilgakais laiks preekſch pilnigas attihſtibas un gatawibas ſaſneegſchanas. Wej tam ir ſinams, ka jo augſtat ſtahw kahds dſihwneeks ſoologikà kahrtibà jo maſaf tas dſemde pehznahkamo un jo garaki ir ſtarplaiti ſtarp weenu un otru dſemdeschanu. Tahdejagi attihſtibas eepaids uſ raditajeem organeem, peh3 Bjerejona domam, nowed muh3 pee ſlehdsena, kas taijni pretejs brihwàs mihleſtibas aiſſtahwju domam. Jo augſtata ir kahdas ràſas attihſtibas pakahpe, jo wairaf attahlinas wiras gatawibas robeefchàs, kà ſat pee mums, peemehram, par normalo wezumu preekſch eedoſchànàs laulibà jauſſkata preekſch wiſhreeſcheem ne maſaf kà 25 gadi, bet preekſch ſeeweeſchu — 21 gads.

Saſkanà ar laulibà eedoſchànàs laiku eet ari ràſas dſimſtiba. Tà, peh3 Darwina, ſematàm zilweku ràſam dſimtu neſkai-tams wairums behrnu, kamehr pee mums behrnu ſkaiſt ir loti mehrens un eerobeſchots. Gluſchi pareiſi peefiſhmè Dr. Hoſman — Braunſchweijs ſawà apzerejumà „Tifumiba, kà weſelibas kopschànàs praſijums“.

„Kuſtoni ſajuht tikai tad dſimuma ſatikſmes wajadſibu, kad tee pilnigi peeaugufchi un ari tad tikai ſinamà gada laikà, Turpreti zilweka dſimuma inſtiſtkis naw ſaiſtiits ne ar kahdu laiku, — taſ, ſamehrà, arween ir weentlihdſigi ſtiptis. Bet par to zilwekam ir dois regulators (notahrtoja3) preekſch dſimuma eegribu apwaldiſchànàs — un taſ naw neſas zits, kà — prahts. Pehdejais mums ſaka, ka pahrmehrigas dſinumma baudas nowahjina wiſu organiſmu, bet it ihpaſchi nerwu aparatu, un taſ noteef pat pee pilnigi peeaugufcheem zilwekem. Tapeh3 jo ſtik-

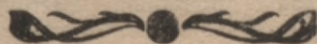
taku eespaidu ſchahdas baudas atſtahj uſ nepeeauguſchas jaunatnes organifmeem.

Man warbuht eebildis, ta mehs jau neprafam preeſch, jaunfleem beefchas dſimuma ſatifikmes, bet wehlaamees tos tiſai iſſargat na pilnigas dſimuma atturibas kaitigajam ſetam. Uj to man jaatbild, ta dſihwes peedſihwojumi mums mahza kaut lo gluſchi preteju. Ta, peemehram, jaunellis ſuhdsas par aſins ſaplufchanu galwa. Winam dod draudſigu padomu dotees pee prostituetas. Winſch iſpilda ſcho padomu un uſ tahdu jutas it la atweeglots. Bet aſins peepluhdumi atfahrtojas un winſch peespeests beefchi atfahrtoſ reis iſmehginato „ahrſtneezibas lihdselli“, Un gala iſnahkums — blakus aſins peepluhdumeem galwa winſch ir dabujis tahdu bihſtanu dſimuna ſlimibu, kuras winam ſagahda leelas ſiſiſtas ſahpes, ne mafakas dwehſeles zeeſchanas, un kuras iſahrſteſchana praſa ilgaku laiku.*

Tahdejadi wiſi tee orgumenti, pehz kureem dſimuma ſchkih ſtiba un tiſla dſihwe it la atſtahjot kaitigu eespaidu uſ meefas un gara weſelibu, ir iſrahdiuſchees par pilnigi malbigem. Tur preti, neween tikumiba, bet ari pareiſ ſaprahts un muhſu paſchmihliba praſa dſimuma atturibu un neweens tikums tik bagatigi neatmahkajas wirs ſemes, ka dſimuma ſchkihſtiba un laulatu drauugu ſawitarpeſa uſtiſiba

Loti ſtaifti un pateefigi ſchai ſina iſſatas amerikau rakſtneeks Roberis Indſchersons:

„No dwehſeles dſilumeem es cenihſtu un nolahdu ſatru mahzibu, kura naw dibinata uſ gimenes dſihwes ſwehtuma. Natrai Ziwiſijazijai wajag buht dibinatai uſ gimenes dſihwes, kura uſplauſti wiſi tikumi. Preeſch manis perjinigi wiſjaukatee wahr di paſaulé ir; Mana lihgawa, mana ſeewa, tehws, mahte un behrni. Beſ ſcheem wahrdeem paſaule buhtu lopu kuhis, bet zilweki pahrwehrſtos par kuſtoneem!“

Naw grahmatas

interesantakas un pamahzofchakas

ta nupāt iſnahkuſe:

Pabomi jaunekteem un jaunawam

Rokas'grahmata wiſeem, kam mihta lawa meſeliba un tikumiba.

Dſimuma inſtinkts, ko daba zilwekeem demuſe winu žils uſtū-
reſchanas noluhkā, ir tik kſpr un oſtrou-
ſoſchs, ta nereti weltigi ſaro tam preti pat wiſtiſprākā rakſtura žilweſi.
Dſimuma inſtūka dabiklai apmeerināſchānai janoteſ lauliba, bet —

Laulibā cedotees, ne ſatram ir eeſpehjam, wiſmaſ ne tuhlt
pehž tam, kad eeſtahjaſ dſimuma gatawiba
un kad dſimuma eegribaſ parahdaſ wiſtrauſakā weidā.

Dſimuma eegribu neapwalditai apmeerināſchōnai tomehr war
buht ari loti behdigas ſekas, tā moraliſtas,
tā ſiſtiſtas, jo — ta ſamaitā laboſ tikumuſ nn ſaboja weſelibu.

Kur iſeja!? ļauž iſmiſumā daubſi un jautā:

**Waj ahrlaulibaſ dſimuma ſatikſme ir peelai-
ſchamā waj ne?**

Sabredribā par to walda daſchadi uſſtati. Weeni ſata: „Āi bou-
dam dſihwi pilneem malkeem, jo titai weenreiſ dſihwojam!“ — Otri tur-
preti: „Taupeet ſawu weſelibu, ſawu tikumu un ſchtihſtibu! Roſt ar ahrl-
laulibaſ dſimuma ſatikſmi!“ — Ari ſinatū wihri un moralisti par to ir
daſchados uſſtatoſ. Bet tatram, kaſ negrib buht rotala liktena roſā tat-
ſchu ir jaſin:

Kā jaſturas jaunibā? Kā jaſturas laulibaſ dſihwē»

Ēe ir jautajumi, kuri ſauktin ļauž pehž atbildē un nĵ wiſeem ſcheem
jautajumeem pareſu un noſelktu atbildi. dod ſchi grahmatina,

Rekawejatees tapež ne aſumirkli, bet peepraſeet wiſur, kur ar
grahmatinām tirgojaſ.

Dr. Iwanowa.

Padomi jaunekteem un jaunawam!

Makſā 10 kp. pa paſtu 12 kp. pee J. Piſſona Riģā Wežā-Rumpmui-
ſchāſ eelā 25-a.

Jauna intereſanta grahmata

Pirmais mais un breeſmu naſts.

Schaufmu un aſinu aina no ſcho laiķu darba lauſchu dſihweſ Wee-
nā puſē ſelts un otru par ſeltu pehr ſtrahbn. aſinainoſ ſweedruſ, dſih-
wibu, weſeliba ſtrehndneekſchu godu Otrā puſē: baltee wergi putektoſ un
duhmoſ. Ari Riģas jaunawa Ruhta ir ſarj ſcheem nelainiģeem. Neģe-
liģas fabrikaſ meliars Kotzenbergiſ ſihko pehž wiaaſ goda. Uſpirkti nelee-
ſchi to ſaguhſta ſtrahndneekn ſwehtu watarā un nowed weleetim preekſch
wina ſahrību apmeerināſchanaſ Ruhta ne ar nauđu ne ar draudeem nau
uſ to peedabujamo. Iſmituſchā žihnā neģehliſ dabu dunſſchā duhreenu
kruhtis un kriht. Ruhta ir uſwarejuſti. Behž tam ſahkaſ dramaſ otra pu-
ſe, wehl breeſmiga. Wiſiſ taſ dſihwi attehlotoſ ſaſhia iaħlakā gaħjeenā, rah-
dot muhſu deenu leelpiſchtu noſcedſneeku miħdſeenu un pateeſaſ dſihweſ
ſchaufmaſ. Grahmatina makſā 15 kap., pa paſtu eeſuhtoſ paſtmarķaſ 17
kap. dabujawa pee wiſeem awiſchu pahrdewejeem un arahmatu tirgotawaſ
Wairuma Wežā Rumpuſchāſ eela 25-a pee J. Piſſona.

Nupat Isnahza:

Zaunakà un pilnigakà
Selta mahjas
grahmata

Wadonis un rokas grahmata wisadàs dšihwes wajadlibàs.

Selta mahjas grahmata ir nepezeesçhama rokas grahmata katrà šaimneezibà, katram zilwekam wišah dàs wajadšibas.

Selta mahjas grahmata wajadšibàs šneeds wairat ka 200 leetderigus un katram weegli ispildamus ahrst-neezifšus un wešelibas šopsçhanas padomus un rezeptes.

Selta mahjas grahmata šneeds ari wairat kà 300 leetderigus un praššè imehginatus padomus, kuruš ar šeknem war išeetot katrà mahjšaimneezibà.

Selta mahjas grahmata katrs zilweks atradis to, kas winam wajadšigs un par ko tas lihšs šçam ir bi šis neišpratnè.

«Latw. Awifes» šawà 75 № no 19, marta 1914 g. par šço grahmatu raksta:

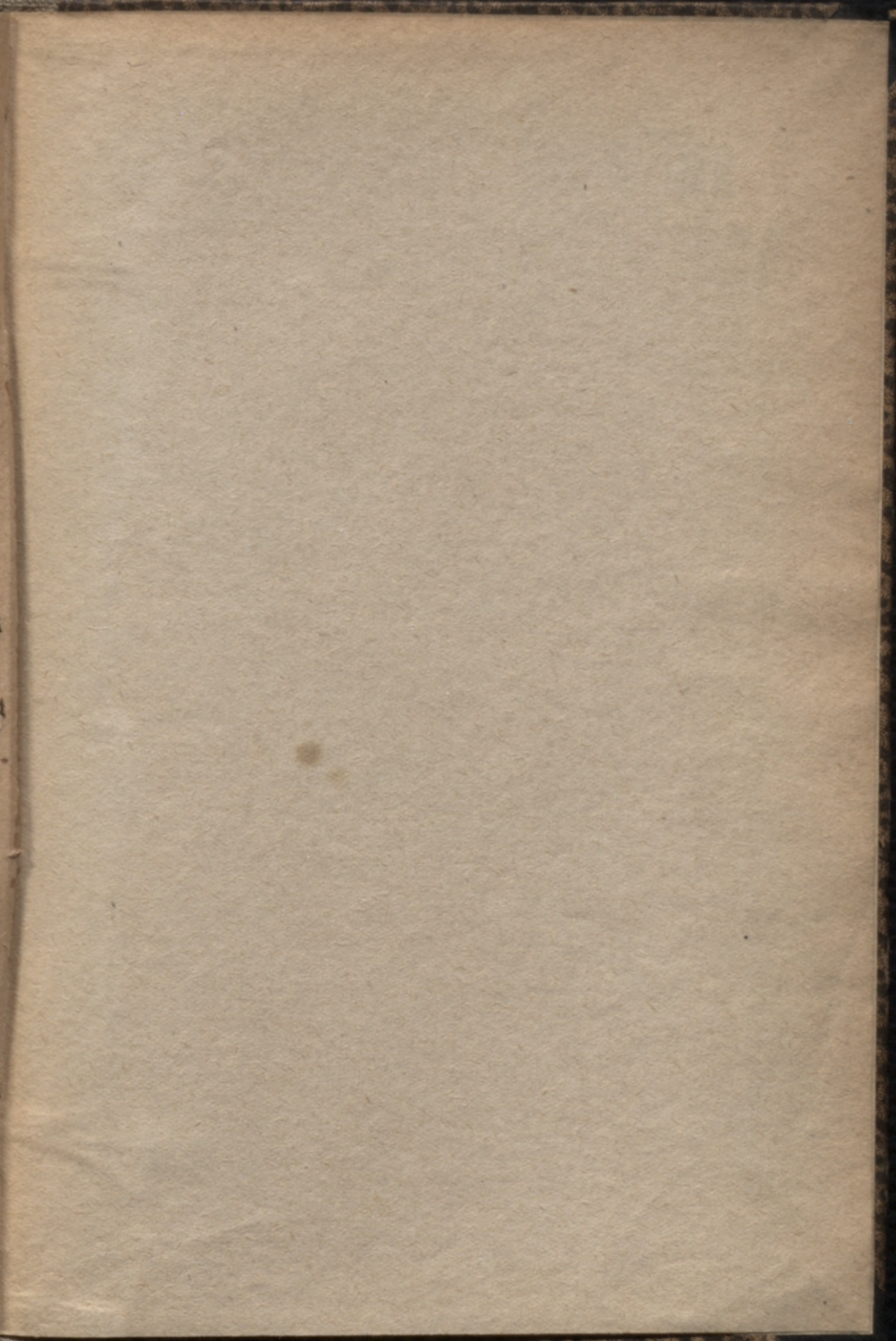
«Grahmata šastahdita ar leetpratibu, išeetojot labakoš awotus. Waloda weenfahrsçha, weegla, katram šaprotama. Tà grahmata ar pilnu tešibu war šauktes par selta mahjas grahmatu. Katrs winà atradis dšihwè nopezeesçhamuš padomus un ašrahbijumuš, kapez to katram waram ceteikt, šewišçki mušju nama maštem un šaimneezem. Tà ir pirmà daka, kurai šekos žitas, ar padomeem žitàs mahjšaimneezibas nošarès, kà šafkopibà, dahrškopibà, loptkopibà u. t. t. — Grahmata mašsa 100 lap.

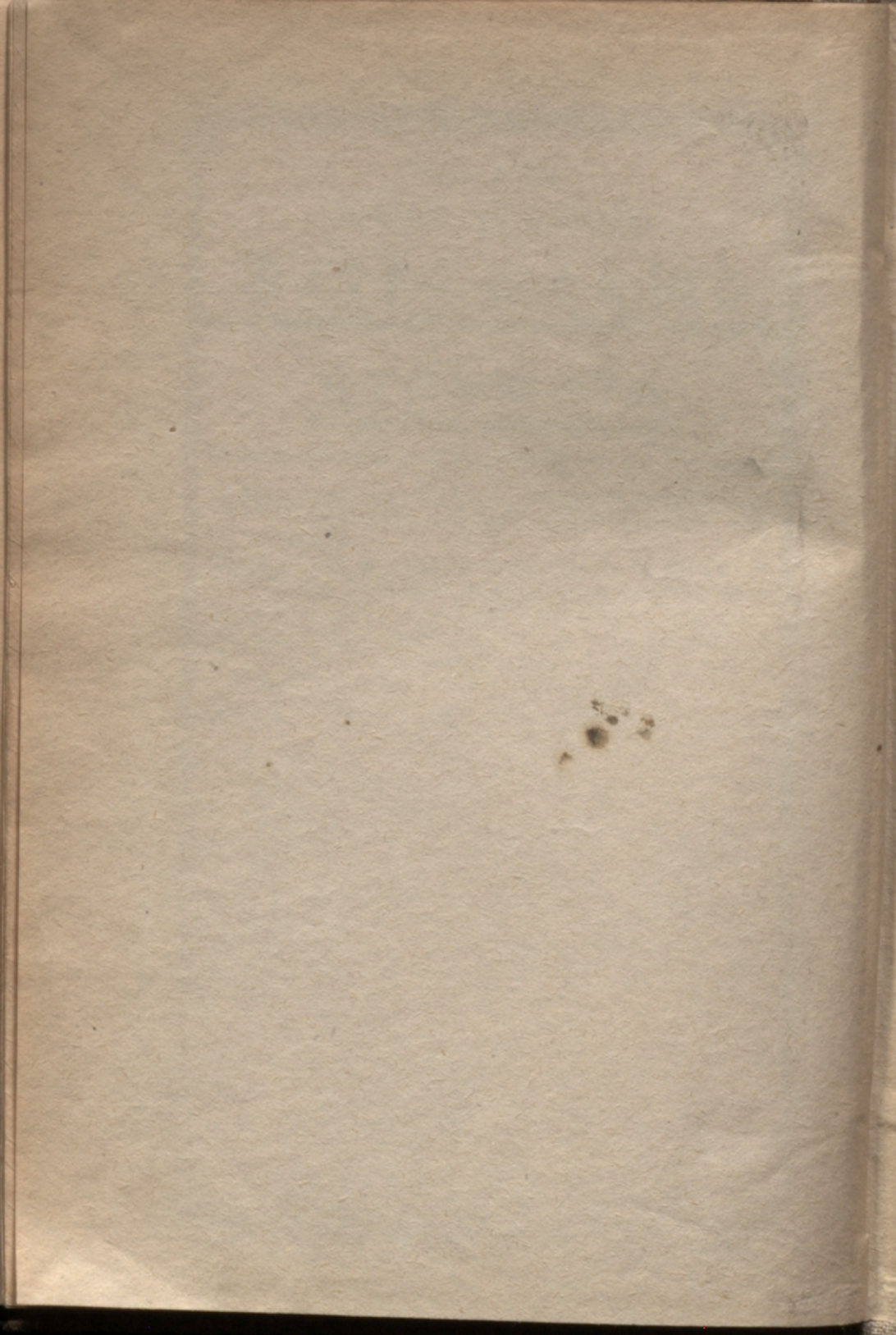
Selta mahjas grahmata išanufje Šabeedribas «Spehks» apgahdibà un uodota generalšomifija.

August Šahzis.

grahmatu tirgotawà,

Rigà Awotu celà 16-a tel. 30-88

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309057604